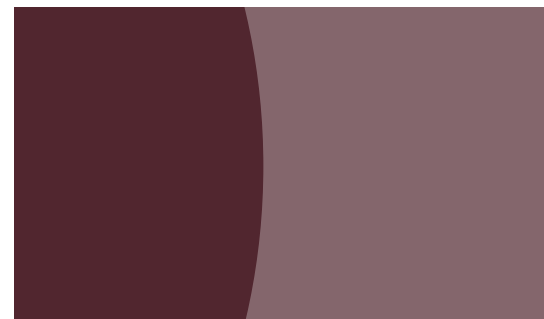

Erhvervs- og Turisme Strategi

TØNDER
KOMMUNE

Indholdsfortegnelse

01	Formål.....	3
02	Styrker.....	4
03	Strategi.....	5
04	Aktører.....	6
05	Strategiens mål.....	8
06	Strategiske indsatsområder.....	9

- **Erhvervsfremme og -udvikling**
- **Turismeudvikling**
- **Grøn omstilling**
- **Uddannelse og arbejdskraft**
- **Mobilitet og Infrastruktur**

Formålet med erhvervs- og turismestrategien

Vækst og udvikling i vores virksomheder er en forudsætning for, at Tønder Kommune er et attraktivt sted at leve, arbejde og drive virksomhed.

I et fællesskab mellem kommune, virksomheder og samarbejdspartnere - alle som aktive medspillere - lægger vi op til en dynamisk strategi, som det vil være muligt at påvirke i årene fremover.

Formålet med erhvervs- og turismestrategien er at sætte retningen for vækst og udvikling i Tønder Kommune.

Med afsæt i strategien vil vi skabe gode rammer for virksomheder inden for erhverv, turisme og detailhandel, så det er attraktivt at drive virksomhed i Tønder Kommune.

01

Formål

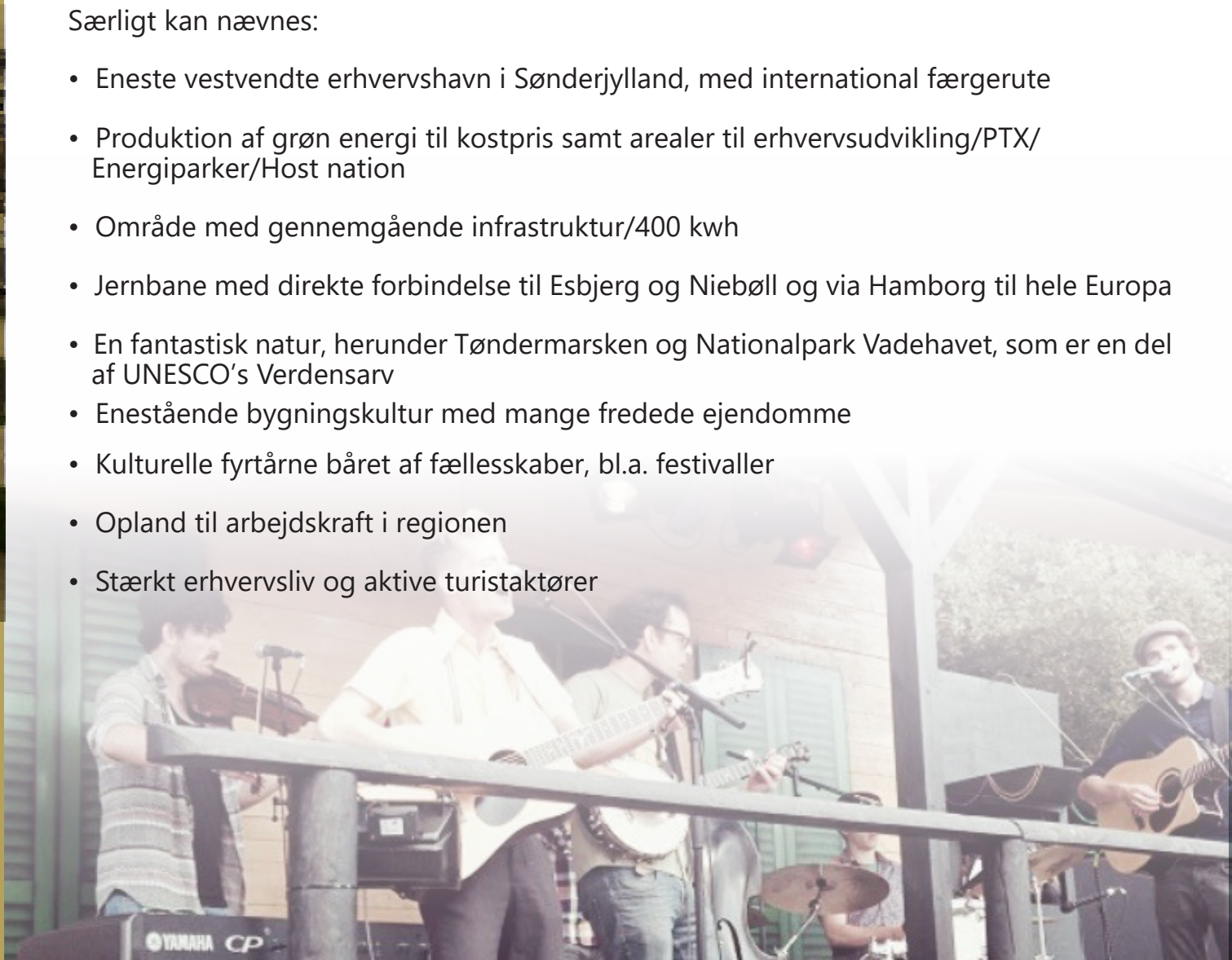
Styrker vi bygger på

Erhvervs- og Turismestrategien bygger på Tønder Kommunes styrkepositioner. Overordnet er styrkerne Natur, Kultur og Fællesskaber med udgangspunkt i de stedbundne kvaliteter bærende for den fremtidige vækst og udvikling.

Særligt kan nævnes:

- Eneste vestvendte erhvervshavn i Sønderjylland, med international færgerute
- Produktion af grøn energi til kostpris samt arealer til erhvervsudvikling/PTX/Energiparker/Host nation
- Område med gennemgående infrastruktur/400 kwh
- Jernbane med direkte forbindelse til Esbjerg og Niebøll og via Hamborg til hele Europa
- En fantastisk natur, herunder Tøndermarsken og Nationalpark Vadehavet, som er en del af UNESCO's Verdensarv
- Enestående bygningskultur med mange fredede ejendomme
- Kulturelle fyrtårne båret af fællesskaber, bl.a. festivaler
- Opland til arbejdskraft i regionen
- Stærkt erhvervsliv og aktive turistaktører

02
Styrker

Sådan blev strategien til

Erhvervs- og Turismestrategien er udarbejdet på basis af en række dialogmøder mellem centrale aktører på området og Klima-, Vækst- og Udviklingsudvalget, samt i møder og dialog med DI, hvor vi drøftede udfordringer og muligheder for erhvervslivet.

Bla. på baggrund af dialogmøderne er de strategiske indsatsområder for strategien udvalgt. Disse er kvalificeret på en workshop, hvor en lang række interessenter inden for erhverv, turisme og detailhandel deltog.

Vi vil gerne takke alle, der har bidraget med input til strategien, og vi ser frem til samarbejdet om strategiens mål og indsatser.

03 Strategi

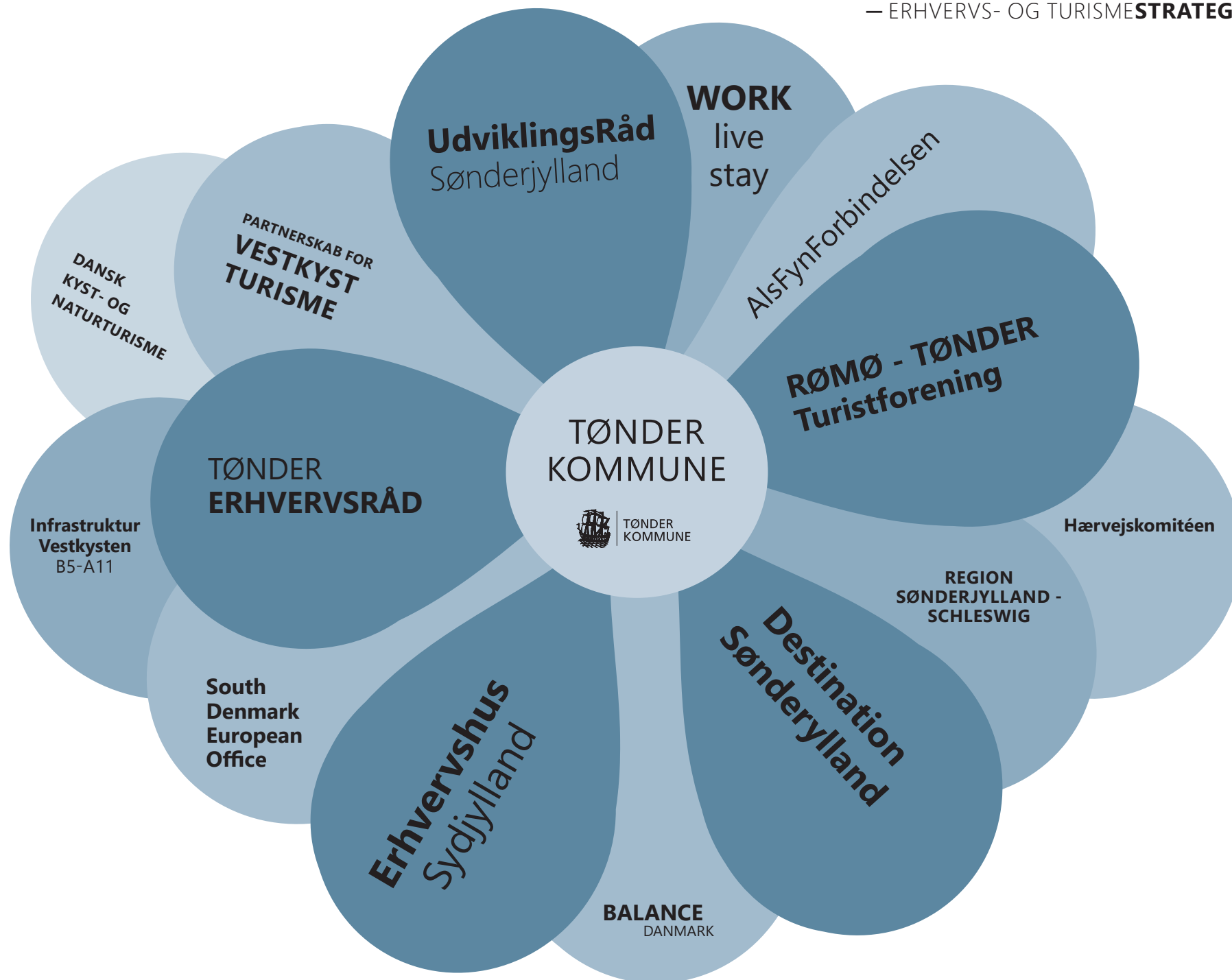
Erhvervs- og turismeindsatserne i Tønder Kommune varetages af en række samarbejdspartnere og aktører, som Tønder Kommune har indgået aftaler med og i varierende grad understøtter med årlige tilskud.

Samarbejdet, fællesskabet og udnyttelse af dette er essentielt for, at vi opnår de ønskede effekter med strategien. Derfor vil Tønder Kommune i 2024 igangsætte en aktør-effektanalyse af samarbejdet med de primære samarbejdspartnere på området. Analysen skal give viden og grundlag for at optimere samarbejdet mellem virksomheder, samarbejdspartnere og Tønder Kommune.

04

Aktører

05

Strategiens mål

**1000
flere private
arbejdspladser**

- 400 flere erhvervsarbejdspladser og 600 flere turismearbejdspladser frem til 2025
- Heraf 200 nye iværksættere med en overlevelsrate på min. 70 % i perioden

**Øget
bosætning**

- Flere selvforsørgende borgere, der er villige til at tage aktivt del i lokalsamfundet

**Øget
bæredygtig
omstilling**

- 70 % reduktion af CO² frem til 2030 (55 % for landbruget)
- 100 % reduktion af drivhusgasser i 2050

**10% flere
erhvervsud-
dannede**

- Hæve uddannelsesniveaet fra ufaglært til faglært med 10 % frem til 2025
- Minimum 30 % unge vælger en erhvervsrettet uddannelse
- Udbuddet af uddannelsestilbud forbliver min. som i 2023

06

Strategiske indsatsområder

• Erhvervsfremme og -udvikling • Turismeudvikling • Grøn omstilling • Uddannelse og arbejdskraft • Mobilitet og Infrastruktur

Erhvervsfremme- og Udvikling

Tønder Kommune er kendetegnet ved et antal større produktionsvirksomheder og en underskov af mindre håndværksvirksomheder.

Virksomhedsstrukturen er primært koncentreret omkring byerhverv som detailhandel, håndværk og småindustri, og ellers er der serviceerhverv, transport og forskellige turistaktører. Tønder Kommuner har et stort fødevareerhverv, der også hænger sammen med et stort landbrug.

Hvad vil vi opnå?

Erhvervslivet er en vigtig forudsætning for Tønder Kommunes udvikling. Vi vil undersøgte erhvervslivet og kontinuerligt forbedre erhvervsservicen. Vi ønsker en kommune i vækst og udvikling med et erhvervsklima, der understøtter virksomhedernes konkurrencekraft bedst muligt.

Vi ønsker en placering i Top 10 på DI's måling af tilfredshed med byggesagsbehandling.

Som et konkret delmål ønsker vi, at antallet af erhvervs- og turismearbejdspladser stiger med 1000 frem til 2025, nærmere bestemt 400 erhvervs- og 600 turismearbejdspladser, heraf 200 iværksættere med en overlevelsesrate på min. 70 % i perioden.

Hvad vil vi gøre?

Udvikling af eksisterende og tiltrækning af nye virksomheder

Vi vil arbejde for,

- at der sker vækst i eksisterende virksomheder og tiltrækkes nye virksomheder som basis for, at vi opnår målet om flere arbejdspladser.
- at der tilbydes indsatser, som den enkelte virksomhed efterspørger, f.eks. rådgivning i forhold til generationsskifte, vækstforløb, innovation, eksport, grøn omstilling, digitalisering, ledelse og selskabsdannelse.
- at der sker en fokuseret tiltrækningsindsats, som målrettes mod de brancher, hvor der er et naturligt match til vores egn. Det kan f.eks. være virksomheder inden for fødevarerbranchen eller brancher relateret til de stedbundne ressourcer især i forhold til naturen og beliggenheden ved vadehavet. Vi vil tiltrække virksomheder til de brancher, hvor rekrutteringsgrundlaget er tilstede i Tønder Kommune.
- at udnytte kommunens store satsning på grøn omstilling til vedvarende energi, som giver også basis for at tiltrække nogle brancher, der kan udnytte de potentialer, der ligger i dette. Det kan være fordelene ved at have adgang til billig strøm, udnytte overskudsvarme og forbedrede energiregnskaber. Men det kan også være virksomheder, der udvikler og producerer produkter eller serviceydelser, der bliver brugt for i arbejdet med den grønne omstilling.
- at indsatsen til tiltrækning af virksomheder koordineres med bosætningsindsatsen. Det skal være attraktivt at bosætte sig i kommunen, så virksomhederne får nemmere adgang til arbejdskraften. Omvendt hænger bosætning også sammen med, at der skal være attraktive jobs at få.

Iværksætteri

Iværksættere er en væsentlig del af forudsætningen for at skabe nye virksomheder. De mindre iværksættervirksomheder har potentiale til at vokse sig større og bidrage til den samlede vækst.

Vi vil være med til at sikre,

- gode rammer for iværksætterne, så de understøttes bedst muligt i at blive robuste og skabe vækst.
- at der skabes netværk blandt iværksætterne, så de kan hjælpe hinanden og skabe synergi.
- at de større virksomheder udbyder opgaver, som iværksætterne kan byde ind på som underleverandører.

Detailhandelsudvikling

Vi vil,

- i samarbejde med detailhandlen udvikle lokale detailhandelsstrategier for de enkelte handelsbyer. Detailhandelsstrategierne kan med fordel indeholde lokale strategier for turisme med udgangspunkt i byernes forskelligheder og styrker, ligesom der kan indgå forskellige events, koncerter mm, der tiltrækker både lokale og folk udefra.
- etablere samarbejde mellem forskellige aktører i byerne, som kan skabe nye aktiviteter og oplevelser samt byrum.
- udarbejde en samlet helhedsplan for Tønder by, hvor detailhandelsindsatsen og øvrige strategiske indsatser koordineres.
- understøtte samarbejdet ved at afholde BID-forløb for handelsbyerne.

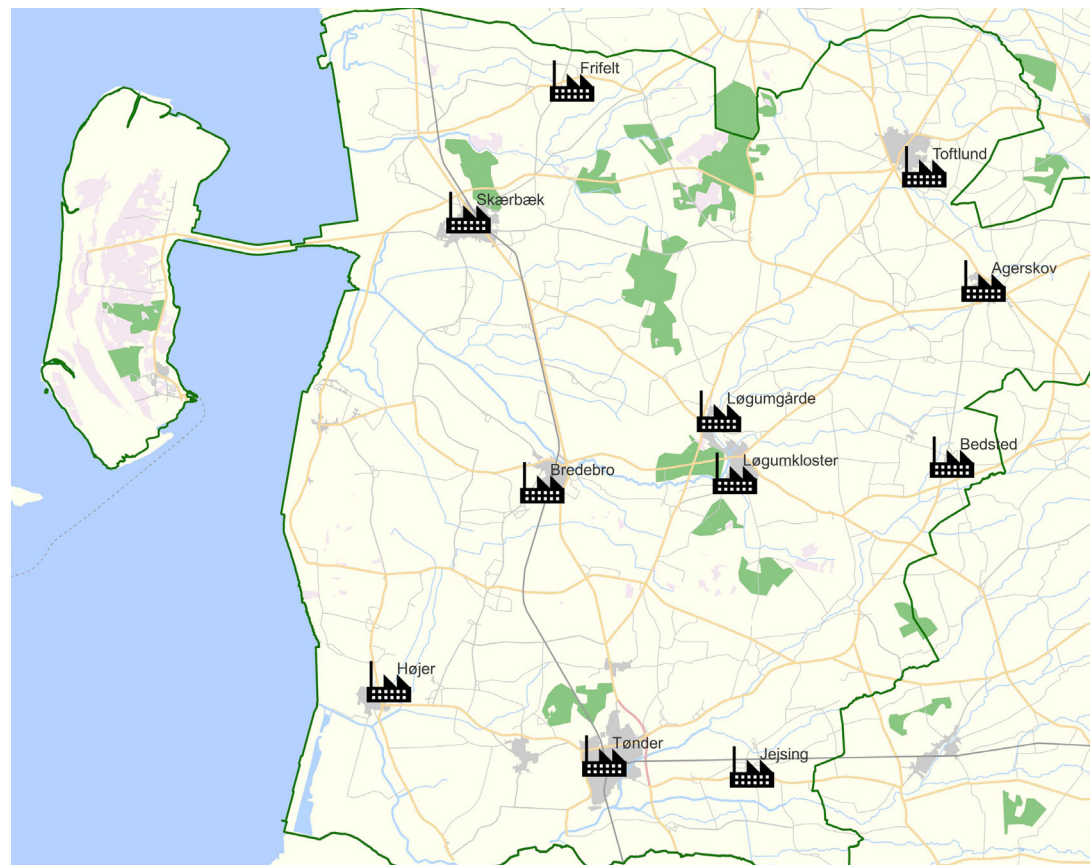
BID står for "Business Improvement District og har til formål at forbedre handelsmiljøet og øge handlen i byen. BID-møder sigter mod at styrke samarbejdet mellem ejere, detailhandel, liberalt erhverv, forenings- og kulturliv, borgere og kommune.

Nem indgang til kommunen

Vi vil arbejde for,

- en dialogbaseret tilgang til myndighedssagsbehandlingen med mest mulig service og fleksibilitet.
- en erhvervsservice, der understøtter virksomhedernes vækst.
- at nuværende og kommende virksomheder oplever, at de har en nem indgang til kommunen, hvad enten det drejer sig om en af Tønder Kommunes afdelinger eller den erhvervsservice, som tilbydes i regi af Tønder Erhvervsråd eller andre aktører.
- at nedsætte en Task Force som et samarbejde mellem kommunens afdelinger og Tønder Erhvervsråd. Task Forcen skal være klar til at understøtte en virksomheds etablering i eller tilflytning til Tønder Kommune.

Derudover skal Task Forcen understøtte eksisterende virksomheder, der ønsker at udvikle deres virksomhed, f.eks. i forhold til plan- og miljøforhold, arbejdskraft og øvrig rådgivning.

Grænselandet

Tønder Kommunes unikke beliggenhed ved den dansk-tyske grænse er en del af grundlaget for vækst og udvikling. Det gælder både i forhold til kultur, samhandel, mobilitet af arbejdskraft og bosætning.

Vi vil arbejde for,

- at virksomheder bliver bevidste om, at med en placering i Tønder Kommune har de både Danmark og Tyskland som deres hjemmemarked. Dette kræver en massiv markedsføringsindsats.
- at udvikle vores styrkeposition inden for eksport. Jo tættere en virksomhed er placeret ved grænsen, jo mere eksport har virksomheden.
- at tilflyttede tyske virksomheder forankres og udvikles, ligesom flere tyske iværksættere og virksomheder tiltrækkes.
- at fastholde væksten i antal tilflyttede borgere fra Tyskland, jf. Tønder Kommunes Bosætningsstrategi. Dette øger virksomhedernes rekrutteringsgrundlag.
- at mobiliteten øges ved en styrket pendlerservice til arbejdskraft, der pendler fra Tyskland til Danmark.

Hvem gør hvad?

Erhvervsservice og udvikling i Tønder Kommune er baseret på, at vi dels indgår strategiske samarbejder og dels som kommune selvstændigt arbejder med erhvervsfremme.

Med de strategiske samarbejder vil vi ,

- løfte udviklingen i et tæt samarbejde med erhvervet, foreninger og virksomheder og i fællesskab sikre, at vi går i samme retning, for at indsatserne lykkes
- samarbejde med Tønder Erhvervsråd om vækst og udvikling med udgangspunkt i det lokale erhvervslivs ressourcer og kompetencer
- samarbejde med Erhvervshus Sydjylland, der skal sikre og lette virksomheders og iværksætteres adgang til kompetent og specialiseret erhvervsservice i forbindelse med virksomhedsstart, -drift og -udvikling.
- at indsatsen til tiltrækning af virksomheder koordineres med bosætningsindsatsen. Det skal være attraktivt at bosætte sig i kommunen, så virksomhederne får nemmere adgang til arbejdskraften. Omvendt hænger bosætning også sammen med, at der skal være attraktive jobs at få.

Samarbejdet med Tønder Erhvervsråd er rammesat i en resultatkontrakt. Tønder Kommune går derudover selv forrest i erhvervsudviklingen, når det handler specifikt om politisk prioriterede indsatser.

Vi skal skabe et image om,
at det er let at etablere sig
med virksomhed i Tønder
Kommune

”

Det er vores stedbunde kvaliteter, der gør os til noget særligt, og som gør, at turisterne har lyst til at besøge os

”

Turismeudvikling

Tønder Kommune skal udvikles og styrkes som en attraktiv turistdestination. Vi fokuserer på at fremme områdets unikke kulturarv, natur, og lokal identitet, at udvikle og understøtte turistprodukter med fokus på høj kvalitet samt tiltrækning af investeringer. Det er vores stedbundne kvaliteter, der gør os til noget særligt, og som gør, at turisterne har lyst til at besøge os.

Som del af National Vadehavet og UNESCOs verdensarv er den helt enestående natur en af de største styrker i Tønder Kommune. Naturen er en af kommunens stedbundne kvaliteter, som giver særlige muligheder for udvikling.

Vi har et rigt kulturliv, der kan tiltrække turister, ligesom det har stor betydning for lokale borgere og virksomheder. Vi prioriterer at støtte kulturinstitutioner og kulturelle begivenheder for at fremme lokal identitet og stolthed og tiltrække turister i flere sæsoner.

Turismeudviklingen skal omfatte investeringer i, samt understøttelse og udvikling af i turistfaciliteter, -oplevelser og -attraktioner. Der prioriteres regenerative turismeinitiativer og herunder initiativer, der har fokus på stedbundenhed, helårsturisme, bæredygtighed og høj kvalitet.

Regenerativ turisme er turisme, der ses ud fra en holistisk, bæredygtig, kollaborativ og stedbaseret tilgang.

Det er turisme, der giver værdi for både turister såvel som borgere og natur, og som forankres og tager udgangspunkt i en lokal kontekst. Alle dele af systemet bidrager og får samtidig noget ud af det.

Hvad vil vi opnå?

En stor del af de turister der besøger kommunens destinationer, er hensynsfulde forbrugere, der træffer bæredygtige valg i forhold til ferieform og forbrug. Med disse turister for øje sætter vi disse mål:

1. Øget døgnforbrug

Døgnforbruget blandt turister skal øges. Dette kræver udvikling af flere produkter, services og oplevelser af høj kvalitet.

2. Styrket helårsturismen

Helårsturismen skal styrkes ved at fokusere på at tiltrække turister i skulder- og vintersæson. Antallet af overnatninger i skulder- og vintersæson skal udgøre min. 65 % af de samlede overnatninger.

3. Bedste friluftskommune

Tønder kommune skal fortsat være blandt de bedste friluftskommuner i Danmark – til gavn for både turister og borgere. Vi er i 2023 på en delt første plads, og vi vil fastholde en placering i top tre.

4. Øge antallet af turismearbejdspladser:

Vi ønsker, at det samlede antal turismearbejdspladser stiger med 600 frem til 2025. Der skal være fokus på understøttelse af iværksættere samt tiltrækning af serviceerhverv inden for turismebranchen (overnatning, restauranter og kulturinstitutioner), der tilbyder services/produkter af høj og bæredygtig kvalitet.

Højsæson: juli og august

Skuldarsæson: marts-juni og september-oktober

Vintersæson: november-februar

Hvad vil vi gøre?

Investering i og udvikling af udvalgte områder med særligt potentiale

Udvalgte områder i Tønder Kommune har særligt fokus. De fungerer som et turistmål i sig selv. Der er særligt fokus på at udvikle disse områder ud fra en tanke om at koncentrere udviklingen.

Ved at fokusere og koncentrere udviklingen på udvalgte steder og skabe kritisk masse gennem udbygning/udvikling og geografisk samling af overnatningskapacitet, oplevelser og servicefunktioner styrkes lokal værdiskabelse og forretningsgrundlag.

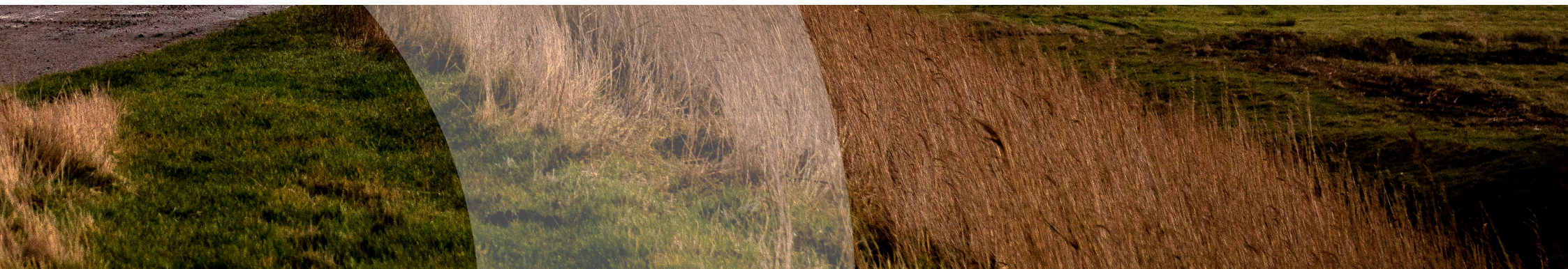
Udviklingen af områderne skal ligesom resten af turismeudviklingen have fokus på de lokale særkender og stedbunde potentialer. Det skaber anledning til at besøge flere steder og lyst til at komme igen og har samtidig en afsmittende effekt på resten af kommunen.

Områderne vil tiltrække turister med et højt døgnforbrug, som gør brug af områdernes oplevelsestilbud, og som samtidig vil besøge omkringliggende områder og byer, når de alligevel er i området.

Vi har særligt fokus på

Rømø rummer en fantastisk natur og en interessant historie ligesom området er en del af Nationalpark Vadehavet og UNESCO verdensarv. Turismen er den vækstmotor, der fortsat skal drive udviklingen af Rømø, og som skal gøre øen attraktiv for både borgere, turister og erhvervsdrivende. Med udviklingsplanen "En fælles retning for Rømø 2025" vil vi fortsætte turismeudviklingen på øen.

Tøndermarsken er et helt unikt landskab med enestående kulturarv, natur og et rigt fugleliv. Området er med på UNESCOs fornemme liste over verdensarv. Vi skal fastholde og fortsætte udviklingen i området med udgangspunkt i de initiativer, der er iværksat gennem Tøndermarsk Initiativet.

Vi har mange stærke fyrtår-
ne i Tønder Kommune. De
skal italesættes og udvikles

”

Investering i og udvikling af Fyrtårne

Fyrtårne – markante turistoplevelser af høj kvalitet – skal bidrage til tiltrækningen af turister og være pejlemærker for Tønder Kommunes identitet. Fyrtårnene repræsenterer vores stedbunde kvaliteter i form af områdets unikke kulturarv og natur.

1. Zeppelin Tønder

Zeppelin Tønder er ambitionen om at bygge et historisk oplevelses-, natur- og formidlingstilbud med udgangspunkt i det stedsbundne potentiale i fortidsminderne fra 1. verdenskrig, grænselandet og naturen.

2. Wegner

Tønder er Hans J. Wegners fødeby. Vi støtter aktuelle planer for etablering af et Wegner Museum i Tønder. Vi prioriterer også fortællinger og formidling om Wegner i bybilledet i Tønder f.eks. med Wegner gadelamper og formidlingskilte.

3. Naturcenter Tønninggaard

Naturcenter Tønninggaard er en af Rømø's vigtigste attraktioner, der med projektet "Dannet af Havet" har potentiale til at blive en international port til formidling af vadehavets unikke og dynamiske landskabsdannelse.

4. Museum Sønderjylland Tønder

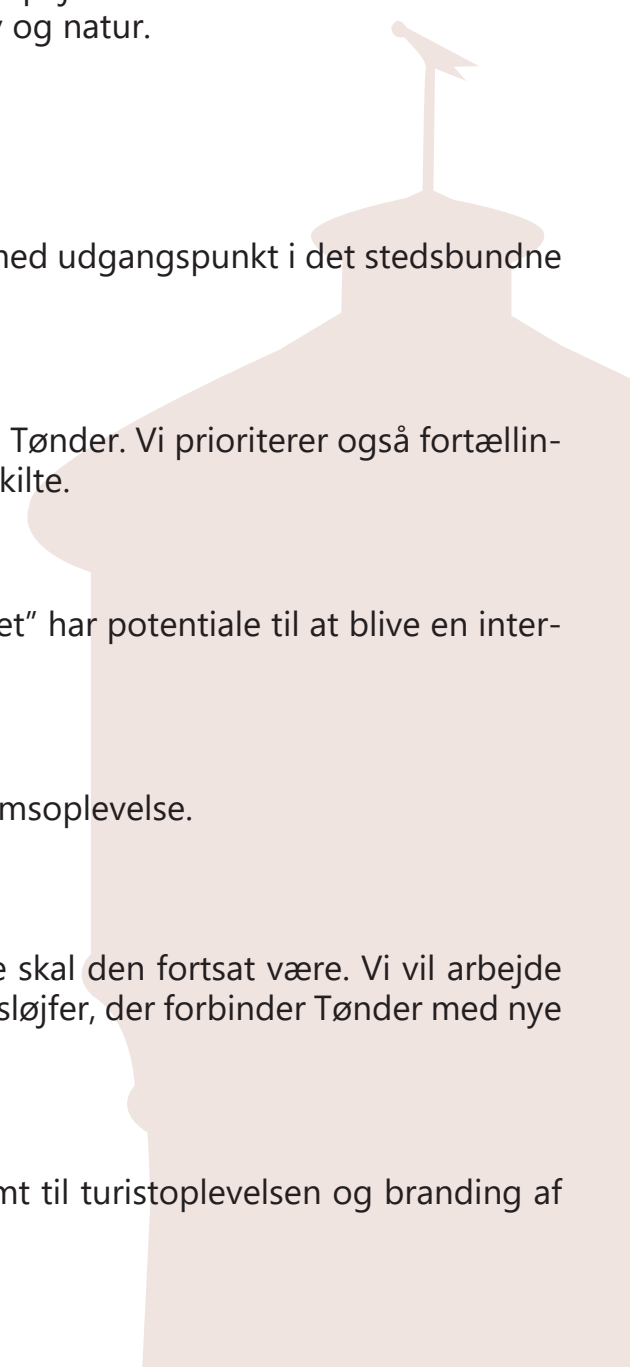
Vi understøtter Museum Sønderjyllands helhedsplan om at samle museerne i Tønder til én museumsoplevelse.

5. Marskstien

Marskstien er certificeret som kvalitetsvandreroute: Leading Quality Trail – Best of Europe og dette skal den fortsat være. Vi vil arbejde med videreudvikling af stien f.eks. sammenkobling med Gendarmstien og tilføjelse af yderligere stisløjfer, der forbinder Tønder med nye oplevelser bl.a. Zeppelin Tønder og Wegner Museum.

6. Festivaler og events

Vi understøtter udvalgte festivaler og events, der bidrager til den lokale identitet og stolthed samt til turistoplevelsen og branding af Tønder Kommune.

Madoplevelser

Madoplevelser og lokale fødevarer er en afgørende del af Tønder Kommunes identitet. Madoplevelser med fokus på vores stedbundne kvaliteter som østersplukning og urtesankning fremmer helårsturismen og er medvirkende til at øge døgnforbruget.

Vi understøtter,

- indsatser, der gennem synliggørelse, formidling og udvikling har til formål at medvirke til skabelsen af flere arbejdspladser inden for fødevareerhvervet samt er grobund for flere iværksættere langs Vadehavet.
- indsatser, der med udgangspunkt i vores stedbundne madkultur og lokale råvarer, medvirker til et øget udbud af lokale fødevarer og fødevareoplevelser til lokale og turister.

Natur og friluftsliv

Vores natur er en afgørende styrke og en af vores stedbundne kvaliteter, som giver særlige muligheder for udvikling. Udviklingen af naturen og naturoplevelser skal altid være på en bæredygtig måde, så vi samtidig passer på naturen.

Vi vil,

- udvikle og vedligeholde vandrerruter, cykelruter og friluftsfaciliteter som shelters, madpakkehuse, og bålpladser og fugleskjul, samt de dertilhørende servicefaciliteter som vandposter, toiletter og skiltning.
- arbejde for, at der er en tilgængelig sti i hver center by samt én på Rønmø – enten ved at opgradere en eksisterende sti eller udvikle en helt ny sti. Vi vil ligeledes arbejde med udviklingen af fyrtårnene inden for natur- og friluftsliv.

Kultur

Kulturarv og kulturelle begivenheder er afgørende for at tiltrække turister og styrke lokal identitet.

Vi vil,

- værne om vores kulturarv, som er en vigtig del af Tønder Kommunes identitet. Dette gælder bl.a. marsklands-kabet, der er formet af menneskers liv med og mod vandet. Det levende kulturlandskab rummer et enestående fugleliv og dele af landskabet er desuden nationalpark og UNESCO Verdensarv.
- Værne om vores bygningsarv, kirke- og klosterhistorie, placering i grænselandet og genforeningshistorie, som spiller en afgørende rolle i vores identitet.
- fremme kulturinstitutioner, der udgør markante turistoplevelser af høj kvalitet, som bidrager til helårsturismen og et øget døgnforbrug.
- fremme byturismen bl.a. i Tønder - Møgeltønder - Højer akse som er kendt for en enestående bygningskultur.

Attraktive bymiljøer

Turister prioriterer bymiljøkvaliteter højt, når de vælger destination. Mange vil gerne køre efter et attraktivt miljø, der er rart at være i og som byder på oplevelser som ikke kun er shopping og udespisning.

Vi vil,

- arbejde for skabelsen af attraktive byrum med attraktive boliger i bymidten samt helårsåbne restauranter, hoteller m.v.
- arbejde med udviklingen af byrum gennem byrumstests, hvor man undersøger og efterfølgende evaluerer et byrums fysiske og funktionelle egenskaber ud fra konkrete fysiske tiltag.

Tiltrækning af investeringer

Vi vil,

- understøtte investering i opgradering af overnatningsmuligheder, turismeinfrastruktur, restauranter samt turismeoplevelser med primært fokus på at styrke helårsturismen bl.a ved at prioritere i turistoplevelser i skulder- og vintersæson.
- afsøge mulighederne for at finde investeringer, der kan understøtte udviklingen.

Det kan være både private investorer, offentlige investorer og fonde – både nationale og internationale.

- prioritere udvalgte områder for at skabe sikkerhed og retning for de private investorer og fonde.
- tilvejebringe en lokalplanlægning, der tiltrækker investorer.

Eksempler på investeringer, vi gerne vil tiltrække, er til hotelprojekter og oplevelsesprodukter f.eks. i form af fyrtårne som Zeppelin og Marskstien samt til udviklingen af bl.a. Rømmø og Tøndermarsken.

Hvem gør hvad?

Udviklingen af turismen i Tønder Kommune er baseret på, at vi dels indgår strategiske samarbejder og dels som kommune selvstændigt driver dele af turismeudviklingen.

Med de strategiske samarbejder vil vi,

- løfte udviklingen i et tæt samarbejde med erhvervet, foreninger og turistorganisationer og i fællesskab sikre, at vi går i samme retning, for at indsatserne lykkes.
- samarbejde med Destination Sønderjylland og herunder Rømø-Tønder Turistforening om markedsføring og branding af området samt forskellige turismeudviklingsprojekter.
- samarbejde med Dansk Kyst- og Naturturisme om en bæredygtig vækst og udvikling af kyst- og naturturismen. Vi indgår bl.a. som partnere i forskellige konkrete projekter og samarbejder om tiltrækning af investeringer til vores område.

Samarbejdet med Destination Sønderjylland og herunder Rømø-Tønder Turistforening er rammesat i en resultatkontrakt.

Tønder Kommune går forrest i turismeudviklingen, når det handler specifikt om politisk prioriterede indsatser, der f.eks. berører udvikling af de to destinationer eller investering i fyrtårnsudvikling.

Vi er med i borgmesterforummet i Partnerskab for Vestkystturisme, der er et strategisk samarbejde mellem destinationerne og 11 kommuner langs den jyske vestkyst med et fokus på en bæredygtig fælles udvikling af turismen langs Vestkysten.

Grøn omstilling

Tønder Kommunes Klimahandleplan for DK2020 har sat retning, mål og indsatser for, hvordan erhvervslivet skal bidrage til at nå de ambitiøse mål for CO2 reduktion frem til 2040. Det gælder i særdeleshed for at nå målet om CO2 neutralitet inden 2040 inden for klimahandlesporene om Energi, Mobilitet og Bæredygtigt byggeri.

Hertil kommer, at der i forlængelse af Tønder Kommunes satsning på vedvarende energi er sat fokus på, hvordan denne satsning kan drive en yderligere erhvervsmæssig udvikling.

Hvad vil vi opnå?

Tønder Kommune har store ambitioner for Grøn Omstilling. Vi satser stort på udbygning af vedvarende energi og har taget et stort ansvar på os ved at bidrage til den nationale dagsorden for den grønne omstilling.

Tønder Kommune ønsker at drage fordel af, at den store satsning på vedvarende energi også skal blive en klar konkurrencemæssig fordel for virksomhederne i kommunen.

Som et konkret delmål ønsker vi,

- at der jf. målsætningerne i Tønder Kommunes Klimahandleplan sker en reduktion på 70 % i CO2 for alle sektorer i 2030 (55 % for landbruget) og en 100 % reduktion af drivhusgasser i 2050, og
- at Tønders placering i DI's Lokal erhvervsvenlighed for indsatsområdet Grøn Udvikling stiger.

Den grønne omstilling er vores valuta ...

Hvad vil vi gøre?

Den overordnede ramme og ambition for vedvarende energi i Tønder Kommune er fastlagt i de vedtagne "VE-politiske retningslinjer". Principperne i retningslinjerne er:

- ***Udviklingen af VE-projekter skal bidrage til udviklingen af Tønder Kommune.***
- ***VE projekter skal have en samlet lokal økonomisk effekt, der ikke kun kommer et fåtal til gode, skal bygge på lokal opbakning og skal kunne ses i et større strategisk perspektiv.***
- ***Tønder Kommune bidrager til, at der på sigt reduceres i antallet af landvindmøller, men forventer samtidig, at de resterende landvindmøller har forøget samlet kapacitet, der producerer mere energi.***

Tønder Kommunes mål er, at der de kommende år arbejdes for at rejse minimum 100 og maksimum 125 nye vindmøller og ca. 1.600 ha. solceller.

Virksomheder skal kunne drage fordel af satsningen på VE

Den ambitiøse satsning på VE skal sætte sit tydelige aftryk på rammevilkårene for virksomhederne i Tønder Kommune. Vi vil arbejde for,

- at virksomheder tilskyndes til at deltage i fælles løsninger for energifællesskaber, når det giver mening.
- at bruge de planlægningsværktøjer, som vi har til rådighed, til at sikre de bedst mulige rammer og vilkår for virksomhedernes adgang til og udnyttelse af VE produktionen.
- at mindre virksomheder får adgang til strøm til kostpris via et borgerenergifællesskab.

Grøn Erhvervspark

Vi vil,

- etablere en grøn erhvervspark, hvor for eksempel virksomheder med stort energibehov eller virksomheder, der arbejder med den grønne omstilling placeres tæt på der, hvor energien produceres.
- arbejde videre i tre sideløbende spor: Spor 1. Grønt symbiose netværk, Spor 2. Grønne klynger hhv. Grønne klynger af virksomheder, som etableres med tilknytning til (prioriterede) VE-områder og Grønne klynger af virksomheder med grønt initiativ, hvor der tilknyttes andre virksomheder samt Spor 3. Grøn Erhvervspark
- fastlægge en intern organisering af det videre arbejde.
- afsætte tilstrækkelige ressourcer og kompetencer for at kunne løfte opgaven.
- inddrage interessenter fra starten, så de er med til at definere parken, dens rammer og infrastruktur.
- indlede en dialog med ansøgerne om VE-projekterne for at få bekræftet den forventede produktion og afklare hvor og hvordan den afsættes.
- sikre koordinering med Syddjyllands Erhvervsfyrntårn Grøn Energi og Sektorkobling (GESEK).

Ved en grøn erhvervspark forstås et bæredygtigt erhvervsområde for virksomheder med fokus på forretningsmæssig udnyttelse af den grønne omstilling, f.eks. i form af energifællesskaber eller andre former for symbioser.

En Grøn Erhvervspark er en rigtig god ide som netværk eller en fysisk placering. Det er vigtigt at finde det rigtige særkede for erhvervsparken

Hvem gør hvad?

Den grønne omstilling i Tønder Kommune er baseret på, at vi sætter retningen og styringen og indgår strategiske samarbejder, der kan understøtte udviklingen.

Med de strategiske samarbejder vil vi ,

- *løfte udviklingen i et tæt samarbejde med erhvervet, foreninger og virksomheder og i fællesskab sikre, at vi går i samme retning, for at indsatserne lykkes.*
- *samarbejde i regi af Klimaalliancen, der skal understøtte kommunernes klimaarbejde og udmøntningen af kommunens klimahandleplan.*

Samarbejdet med Tønder Forsyning A/S er rammesat i en ejerstrategi.

Vores grønne image –
natur og grøn omstilling
– skal gå hånd i hånd

”

Uddannelse og Arbejdskraft

Kompetente medarbejdere er afgørende for virksomhedernes udvikling og konkurrenceevne. Tønder Kommune har en lav ledighed, og tilflyttede tyske og østeuropæiske borgere bidrager til et øget rekrutteringsgrundlag. En gruppe af unge har imidlertid svært ved at finde fodfæste i forhold til job og uddannelse. Også den faldende tilgang til erhvervsuddannelserne skaber en udfordring for den fremtidige arbejdsstyrke.

Kvalificeret arbejdskraft starter med uddannelse. Vi har et udbytterigt samarbejde mellem uddannelsesinstitutionerne, erhvervslivet og kommunen. Vi har haft succes med at tiltrække nye uddannelser til kommunen, som vi skal sikre fortsat tilgang til.

Hvad vil vi opnå?

Tønder skal fortsat være karakteriseret af en bred vifte af uddannelsesmuligheder. Vi ønsker fortsat at udvikle de stærke samarbejdsflader mellem uddannelsesinstitutioner, erhvervsliv og andre aktører. Sammen skal vi sikre de relevante uddannelser for området og gode jobmuligheder efter endt uddannelse. Desuden er det vigtigt at være sammen om at udvikle et attraktivt uddannelsesmiljø, som omfatter sociale fællesskaber, kultur- og foreningsliv, fritids- og studiejob, studieboliger og infrastruktur.

Vi ønsker, at flere vælger en erhvervs- og gymnasial uddannelse i Tønder Kommune, og at flere vælger at uddanne sig gennem hele livet med efter- og videreuddannelser. En forudsætning er, at alle klædes på til at træffe det gode uddannelsesvalg med sigte på gennemførelse og succes.

Virksomhederne i Tønder Kommune beskæftiger primært ufaglærte og faglærte med korte uddannelser. I fremtiden vil der være behov for flere faglærte særligt i forhold til virksomhedernes brug af teknologiske løsninger og til servicering af kommende vedvarende energianlæg.

Vi ønsker at tiltrække højtuddannede, og her har vi fokus på at tiltrække dem, som via deres opvækst har en tilknytning til Tønder Kommune og stadig har familie og andet netværk i kommunen.

Vi har følgende konkrete mål for at sikre kommunens virksomheder tilstrækkelig kvalificeret arbejdskraft i fremtiden:

- minimum 30 % af de unge vælger en erhvervsrettet uddannelse i Tønder Kommune
- det nuværende antal uddannelsestilbud forbliver som i 2023

Hvad vil vi gøre?

Unge og ungdomsuddannelse

Vi vil være med til at sikre,

- at der er gode faglige og sociale rammer på uddannelsesinstitutionerne, så de bliver valgt til af de unge.
- at de unge får en kvalificeret vejledning i forhold til valg af uddannelse og har kendskab til mulighederne for job i egen kommune. Det sker bl.a. gennem virksomhedsbesøg, samarbejde mellem virksomheder og skoler, erhvervspraktik og fritidsjob.
- at gruppen af unge, der har svært ved at få fodfæste i forhold til uddannelse og job, støttes særligt i dette. Her er der behov for et stærkt samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner, virksomheder og kommunen om de unges trivsel og fastholdelse i arbejde.
- at den allerede etablerede portal til formidling af praktikpladser og fritidsjobs (ungijob.dk) fortsat udbygges med jobtilbud fra virksomhederne, og at kendskabet til portalen øges blandt de unge.

Opkvalificering af den nuværende arbejdsstyrke

Vi vil være med til at sikre,

- at en del ufaglærte opkvalificeres til faglærte stillinger inden for teknologiske løsninger og servicering af kommende vedvarende energianlæg.
- at faglærte opkvalificeres til at varetage specialistopgaver f.eks. opgaver relateret til den grønne omstilling og turisme.
- at tilflyttere primært fra Tyskland og Østeuropa opkvalificeres fra ufaglært til faglært, eller får suppleret deres erhvervsuddannelse, så den matcher danske forhold. Desuden skal deres sprogkundskaber styrkes.

Etablering og fastholdelse af videregående uddannelser i Tønder

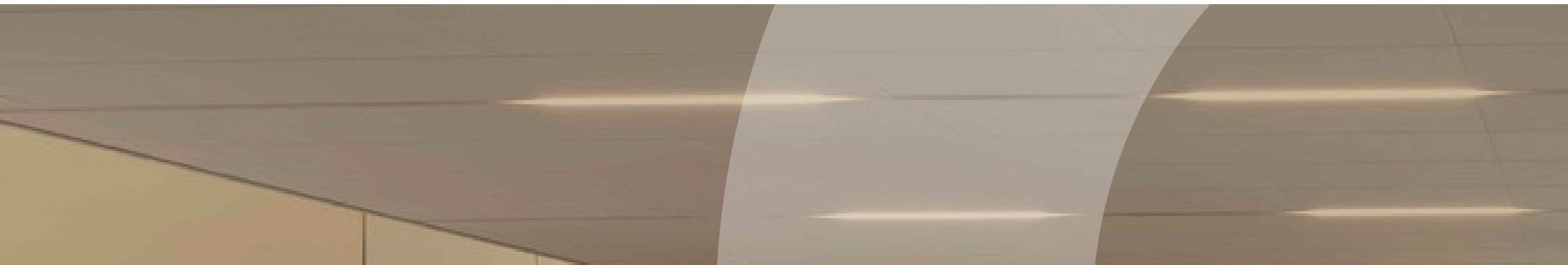
Vi vil være med til at sikre,

- at der arbejdes på at tiltrække flere uddannelser med afsæt i identificerede behov for uddannelse indenfor industri og turisme. Tiltrækning af uddannelser sker i et tæt forpligtende samarbejde mellem alle parter om et godt fag- og studiemiljø i lokalområdet med udgangspunkt i kommunens Strategi for videregående uddannelser. Det handler om sammen at sikre jobs til de uddannede, at de får fodfæste på det lokale arbejdsmarked efter endt uddannelse og om fortsat at udvikle Tønder som en attraktiv studieby.
- at der arbejdes med området i et Advisory Board bestående af repræsentanter for uddannelsesinstitutioner, erhvervslivet og kommunen. Arbejdet understøttes af Strategisk Uddannelsesnetværk og af Uddannelsesnetværk Tønder på operationelt niveau.

Tiltrækning af højtuddannet arbejdskraft

Vi er med til at sikre,

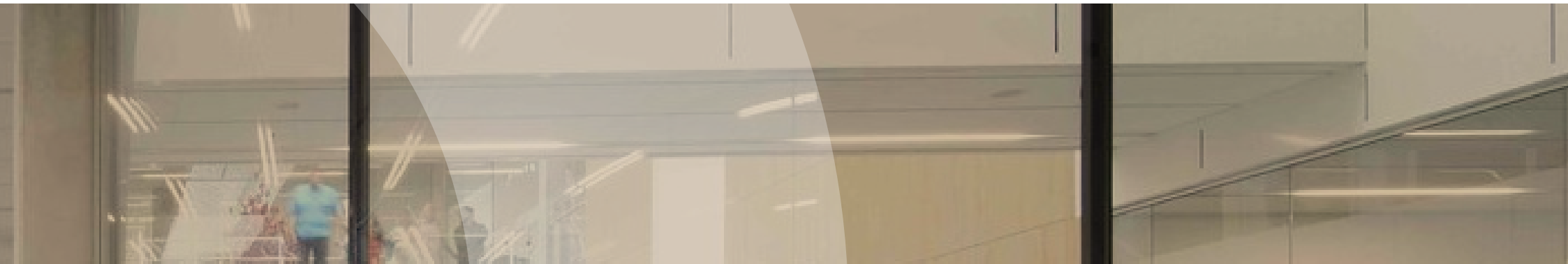
- at mulighederne for at tiltrække højtuddannede unge til virksomhederne øges ved, at unge i løbet af deres studietid får tilknytning til en virksomhed i form af feriejob, studiejob, projektforsøg o. lign. De unge skal kende til disse muligheder og også til mulighederne for job efter endt uddannelse.
- tiltrækning af etablerede højtuddannede med indsatser som f.eks. Job til 2-ordningen. Efter endt uddannelse er mange unge ofte etableret i parforhold, hvilket betyder, at der er to beslutningstagere. Der er dermed behov for jobmuligheder for begge parter.

Hvem gør hvad?

Igennem strategiske samarbejder mellem uddannelsesinstitutioner, erhvervslivet og kommunen vil vi arbejde for,

- at virksomhederne i endnu højere grad end i dag stiller praktikpladser til rådighed, så unge kan få elev- eller lærepladser inden for kommunens geografi
- at øget samarbejde mellem virksomheder og uddannelsesinstitutioner om at bygge bro mellem skolelivet og arbejdslivet for at sikre motiverende praktikforløb tilpasset målgruppen
- en øget koordineret indsats for de unge, der står helt uden for uddannelse eller arbejdsmarked.
- en øget fælles koordineret indsats for større optag til og mindre frafald fra erhvervsuddannelserne mellem uddannelsesinstitutioner, virksomheder og kommunen
- at der samarbejdes om at udvikle Tønder som en attraktiv studieby.

Mobilitet og Infrastruktur

Infrastruktur

Tønder Kommune er geografisk Danmarks 4. største. En konkurrencedygtig Infrastruktur og fortsatte investeringer i Jyllandskorridoren og i hele Sønderjylland har vital betydning for vores konkurrencedygtighed, og dermed for en social og økonomisk bæredygtig udvikling.

Infrastrukturen omfatter Kommunens overordnede vejnet – trafikvejene, som binder vores byer sammen samt skaber forbindelser til det statslige vejnet. Det statslige vejnet består af Rute 8, Rute 11 og Rute 25. Derudover fortsætter Rute 11 til grænseovergangen ved Sæd, hvor den bliver til Bundesstraße 5 (B5). Endvidere er der en aktiv nord-syd jernbanestrækning fra Esbjerg til Niebüll samt jernbanestrækningen Tønder-Tinglev, der ikke er i brug. Endelig er Rømø Havn en del af infrastrukturen.

Folketingets aftale om infrastrukturplan 2035 indeholder indenfor Tønder Kommune investeringer i A11. Opgradering på Rute 11 - omfartsveje ved Abild og Skærbæk. Projektet indebærer, at der på Rute 11 anlægges en 2+1 motortrafikvej vest om Abild samt en 2+1 motortrafikvej øst om Skærbæk. Projektet har en skønnet anlægsudgift på 297 mio. kr.

Mobiliteten i Kommunen har også vigtig betydning for både den grønne omstilling og Tønder Kommune som understøttelse af den grønne profil. Der skal være en sammenhæng mellem transporten for såvel borgere som gæster – som på naturlig vis leder os rundt i kommunen på en grøn måde. Det kan f.eks. være i form af delebiler og dele busordninger, hvilket kan bidrage til bosætning og nedbringe co² aftrykket.

Rekreativ infrastruktur taler til såvel gæster som borgere i Tønder Kommune – og kan kobles på tværs af interesser og knyttes tæt sammen med kollektive transportformer.

Hvad vil vi opnå?

Tønder Kommune er beliggende i den vestlige del af grænseregionen. Der er store uforløste potentialer i samspillet med Esbjerg mod nord, Hamborg og Husum mod syd, Aabenraa/Sønderborg-Fyn mod øst, samt i forhold til de afledte potentialer fra den hastigt voksende grønne energiproduktion i vores del af Nordsøen.

Vi vil arbejde for:

- at Tønder Kommunes potentialer i forhold til den geografiske placering udnyttes.

Hvad vil vi gøre?

Tønder Kommunes udvikling af infrastrukturen sker primært via samarbejder med en række andre aktører på området. Vi er medlem af og vil samarbejde med:

- Udviklingsråd Sønderjylland (URS) som bl.a. arbejder med porten til Europa, men også med infrastruktur mere generelt.
- Infrastruktur Vestkysten B5/A11 som arbejder på opgradering af B5 og A11 som vestkyst 2+1 vej.
- Hærvejskomiteen som arbejder for en Hærvejsmotorvej
- Als-Fyn Forbindelsen som arbejder på en fast forbindelse samt landanlæg mellem Als og Fyn
- Partnerskab for Vestkystturisme som berører infrastrukturbehovet ved øget turisme langs vestkysten
- Dansk Kyst- og Naturturisme, DKNT, som arbejder med rekreativ infrastruktur for såvel gæster som borgere for at skabe en højere livskvalitet.

Kommunale trafikveje

Erhvervstransporten bidrager til et stort aftryk for vores klimabelastning, ligesom det er en væsentlig konkurrenceparameter. Derfor har Tønder Kommune fokus på en fortsat udvikling af vores overordnede vejnet, således at mulighederne for godstrafikkens fremkommelighed stadig tilgodeses – i forhold til hvilke muligheder der gives derfor. Her som eksempel udbygning til modulvogntog.

Dertil er vores trafikveje dem, som binder byerne sammen – hvor der er fokus på at sikre en let og sikker rekreativ infrastruktur – som tilgodeser de lette trafikanter mulighed for mobilitet på tværs af området til såvel job, studie og rekreation.

Vil vil arbejde for:

- at vejene til stadighed udbygges til håndtering af godstrafikkens behov for fremkommelighed i forhold til virksomhedernes konkurrencesituation.
- at der fortsat er fokus på udbygning af infrastrukturen for de lette trafikanter – så de kan færdes mellem vore byer på en let og sikker måde.

De 3 statsveje – Rute 11 (Tønder-Ribe-Esbjerg), Rute 8 (Tønder-Tinglev-Nordborg-Fyn) og Rute 25 (Tønder-Kolding) er alle vigtige transportårer, som er med til at skabe gode forbindelser til hele regionen til gavn for såvel gæster, gods som borgere.

Forbindelserne understøtter turismen, som er i kraftig vækst langs vestkysten, og som afføder trafik til og fra vores område. Dertil er der i vores område mange arbejdspladser, hvor det skal være let at komme til og fra, så aktionsradiusen udvides for områdets vækstmuligheder. I forhold til at skabe gode vilkår for bosætning og som udpendlerområde for såvel arbejde som studie er forbindelsernes fremkommelighed og udbygning et vigtigt element, som Tønder Kommune vil understøtte.

Vi vil arbejde for:

- at der sker en revision af såvel den tidligere Interreg-rapport samt VD's forundersøgelse i forhold til den samfundsøkonomiske værdi i en udvidelse af Rute 11 i Tønder Kommune med 2+1 og flere niveaufri krydsninger samt omfartsveje. Dette for også at fremme transitten mellem Esbjerg og Hamborg, men også så det sker for områdets bedste for øje i forhold til Regeringens infrastrukturplan 2035.
- en let og hurtig fremkommelighed vest-øst, for at understøtte uddannelses- og jobmarkedet i øst, og for på den længere bane at understøtte værdien i en direkte forbindelse med Als-Fyn broen.
- at der på den længere bane fortsat arbejdes for, at den parallelle Hærvejsforbindelse i Jyllandskorridoren fra Hobro til Lunderskov forlænges over Toftlund og Tønder til Hamborg med forbindelse til A20/A23. Dette i form af en motortrafikvej med niveaufri krydsninger på strækningen mellem Lunderskov i nord og Heide (B5) i syd, således at kapaciteten, fremkommeligheden og sikkerheden øges, og der skabes et reelt vestligt supplement til E45/A1 i den sønderjyske del af Jyllandskorridoren.

God infrastruktur til personbefordring er en vigtig konkurrenceparameter for tiltrækning af arbejdskraft

Jernbanenerne

Jernbanenerne er meget vigtige forbindelse, som Tønder Kommune vil arbejde for udvikling af – således en mere klimaorienteret transportform er en reel mulighed og tiltrækningsfaktor. Banerne henvender sig til pendlertrafik for job- og uddannelsessøgende, ligesom det taler for den rekreative infrastruktur og turismeudvikling.

Vi vil arbejde for,

- at den nuværende frekvens med timedrift på ruten mellem Tønder og Esbjerg fastholdes. Dette er afgørende for den kollektive infrastruktur i Tønder Kommune både for erhvervsspendling og for uddannelsessøgende. Det er et opmærksomhedspunkt, at der indføres halvtimesdrift fra Esbjerg til Ribe.
- at Tønder-Tinglev banens fremtid defineres med et udviklingsfokus, hvor det er med et klimaorienteret perspektiv som mål.

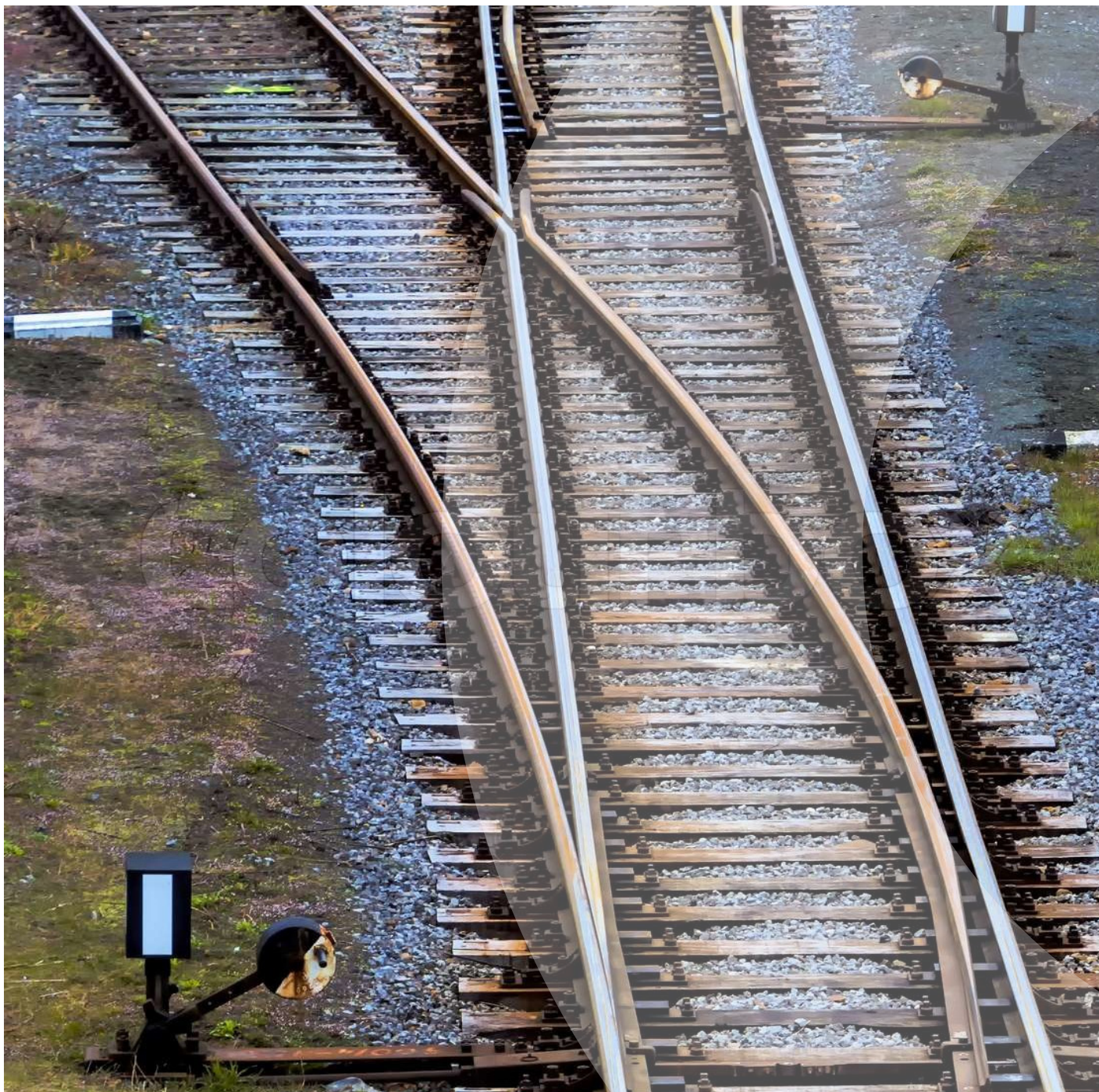
Rømø Havn

Presset på Esbjerg Havns kapacitet som følge af de ambitiøse mål for vindmølleparker og energier i Nordsøen, kombineret med Nato og USAs beslutning om at benytte Esbjerg som brohoved til troppe og materiel forstærkning af Europa, vil øge Rømø Havns udviklingspotentialer for servicering af Off-shore området. Rømø Havn er med sin geografiske placering en attraktiv og konkurrence-dygtig satellit til off- shore aktiviteterne i både Esbjerg og Brunsbüttel.

Vi vil sikre,

- at Rømø Havn indtænkes i det dansk/tysk/hollandske samarbejde om energi produktion i Nordsøen.
- en styrkelse af indsatserne for Rømø Havn i forbindelse med offshore, færgedrift samt fiskeri – kombineret med placeringen tæt på et område med mange gæster, som er der for at opleve og nyde ferielivet.

Samarbejdet med Rømø Havn er rammesat i en ejerstrategi.

Hvad vil vi gøre?

Jf. Tønder Kommunes Klimahandleplan vil vi gentænke behovet for transport og den måde, vi transporterer på.

Ved at samarbejde med erhvervslivet og borgerne skal vi reducere CO₂ udledninger bl.a. ved at bruge alternative mobilitetsformer, der gavner klimaet og det gode liv.

Jf. Klimahandleplanen skal mindst 30 % af transporten for erhverv, pendlere, borgere og turister samt kollektiv trafik være omlagt til CO₂ neutrale drivmidler i 2025 og 70 % i 2030.

TØNDER
KOMMUNE